

AUDIOVISUALS
medicusmundi

MaLDITA



Guies didàctiques per al debat, la reflexió i l'acció

LOVING SARAJEVO *converses*

Guies didàctiques per al debat, la reflexió i l'acció



medicusmundi

“Educar com a pràctica de llibertat és una manera d'educar que qualsevol persona pot aprendre. Aquest procés d'aprenentatge resulta més senzill per a aquells ensenyants que també creiem que hi ha un aspecte de la nostra vocació que és sagrat; que creiem que la nostra feina no és tan sols compartir informació, sinó participar en el creixement intel·lectual i espiritual de les nostres i els nostres estudiants. Ensenyar d'una manera que respecti i tingui cura de les ànimes del nostre estudiantat és essencial si volem crear les condicions necessàries per tal que l'aprenentatge pugui posar-se en marxa en les seves dimensions més fondes i íntimes.”

Enseñar a transgredir de bell hooks, p. 35



su ma ri

PRESENTACIÓ _ 3

COM UTILITZAR
AQUESTA GUIA _ 3

DECLARACIÓ
D'INTENCIONS _ 3

EQUIP _ 4

OBJETIUS GENERALS _ 5

ABANS DE VEURE
EL DOCUMENTAL _ 6

DESPRÉS DE VEURE
EL DOCUMENTAL _ 10

COMIAT I TANCAMENT _ 29



Una guia de **medicusmundi**.

Realitzada per **COLECTIVO NORAY**
amb la col·laboració de
L'ATELIER DE IDEAS S. COOP.
i **PATRICIA RAIJENSTEIN**.

El disseny i la maquetació és d'**ANA MAKETA**.
Amb la col·laboració de



**Generalitat
de Catalunya**



**Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament**



**Ajuntament de
Barcelona**

Aquesta publicació compta amb la col·laboració de la Cooperación Española a través de l'Agència Española de Cooperación (AECID) i l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD).

El seu contingut és responsabilitat exclusiva de **medicusmundi** i no reflecteix, necessàriament, la posició de l'AECID, la de la Generalitat de Catalunya ni la de l'ACCD.

Presentació

El propòsit d'aquesta guia és ser una eina tant per al binomi professorat/alumnat, com per a qualsevol altre binomi mediador(a)/grup, que faciliti l'abordatge dels temes centrals del documental amb el qual se'l vincula. En aquest cas: **MALDITA**.

Quines preguntes fer? Com interpel·lar, recollir i acompanyar cada aportació? Quines propostes poden dur-nos a l'acció? Com provocar el pensament crític? Aquesta guia es proposa ser una aliada per a tractar aquesta i moltes altres qüestions.

Com utilitzar aquesta guia

Alguns consells per fer servir aquesta guia:

- Cada proposta té els seus propis objectius específics, perquè cada docent o persona facilitadora les adapti a cada grup com consideri oportú.
- No cal desenvolupar totes les activitats ni cal fer-les en l'ordre que es proposa. Aquesta està pensada perquè s'escullin les que més convinguin o les que més vinguin de gust al grup.
- Per a l'adaptació, la guia també conté diverses categories de propostes: algunes de més dialògiques i altres de més corporals.

La clau principal de l'ús d'aquesta guia és que qui decideixi fer-la servir ho faci amb el desig de gaudir de principi a fi, tot donant temps necessari per participar, escoltar i recollir totes les aportacions. També cal comptar amb la flexibilitat d'atendre el que vagi més enllà del que es pretengui amb el nostre esquema i la intenció de crear més preguntes que respostes.

A **MALDITA** trobaràs una guia que t'ofereix propostes per recórrer estirant el fil del passat, de la història, de la guerra i (sobretot) també del fil del present, de la música i la diversitat que representa Bozo i el seu vincle amb la Clara.

Aquesta guia està dissenyada perquè siguis tu, docent o persona mediatra, qui escullis el camí que més t'inspiri tant a tu com al grup que acompanyes.

ABANS DE VEURE EL DOCUMENTAL

Conjunt de **preguntes o dinàmiques** per tractar abans de veure el documental i que permeten posar sobre la taula el punt de partida del grup.

DESPRÉS DE VEURE EL DOCUMENTAL

Què m'importa a mi? Interpel·la directament a les persones participants i les seves emocions després d'haver vist el documental.

El documental en dades. Planteja la cerca d'informació quantitativa sobre els temes principals del documental. La investigació és la base de qualsevol valoració.

Una vegada era... Un espai per entendre com ens han explicat aquesta història: guió, protagonistes, música, fotografia, etc.

I ara què? Propostes que ens portaran a qüestionar-nos i imaginar el què podem fer per passar a l'acció.

Parem per continuar. Temps per reflexionar, per entendre el que s'ha recollit i pensar-hi.

Alguns fils per seguir estirant. Material complementari que complementa els afers del documental. I la invitació a seguir nodrint aquest llistat de música, vídeos, llibres, etc. a documentales@medicushmani.es.

- A partir d'aquí la manera en la qual ens dirigirem a tu, docent, facilitador(a) o mediador(a) es de manera directa atès que **aquesta guia és per a tu**.

Per ensenyar a comunitats heterogènies no només han de canviar els nostres paradigmes, sinó també la manera en què pensem, escrivim i parlem. La veu compromesa mai ha de ser fixe i absoluta, sinó que ha d'estar sempre en moviment, evolucionant en diàleg amb un món més allà d'ella mateixa..

*Enseñar a transgredir
de bell hooks, p. 33*

DECLARACIÓ d'intencions

Ens agrada posicionar-nos en la línia pedagògica que facilita i promou el pensament crític, ens agrada qüestionar i qüestionar-nos, omplir-nos de preguntes i cercar camins a través dels quals trobar respostes.

Transitar incerteses i incomoditats per tal d'aprendre.

Ens agrada sentir-nos part d'un grup, sentir-nos al seu costat i poder créixer prop d'aquest.



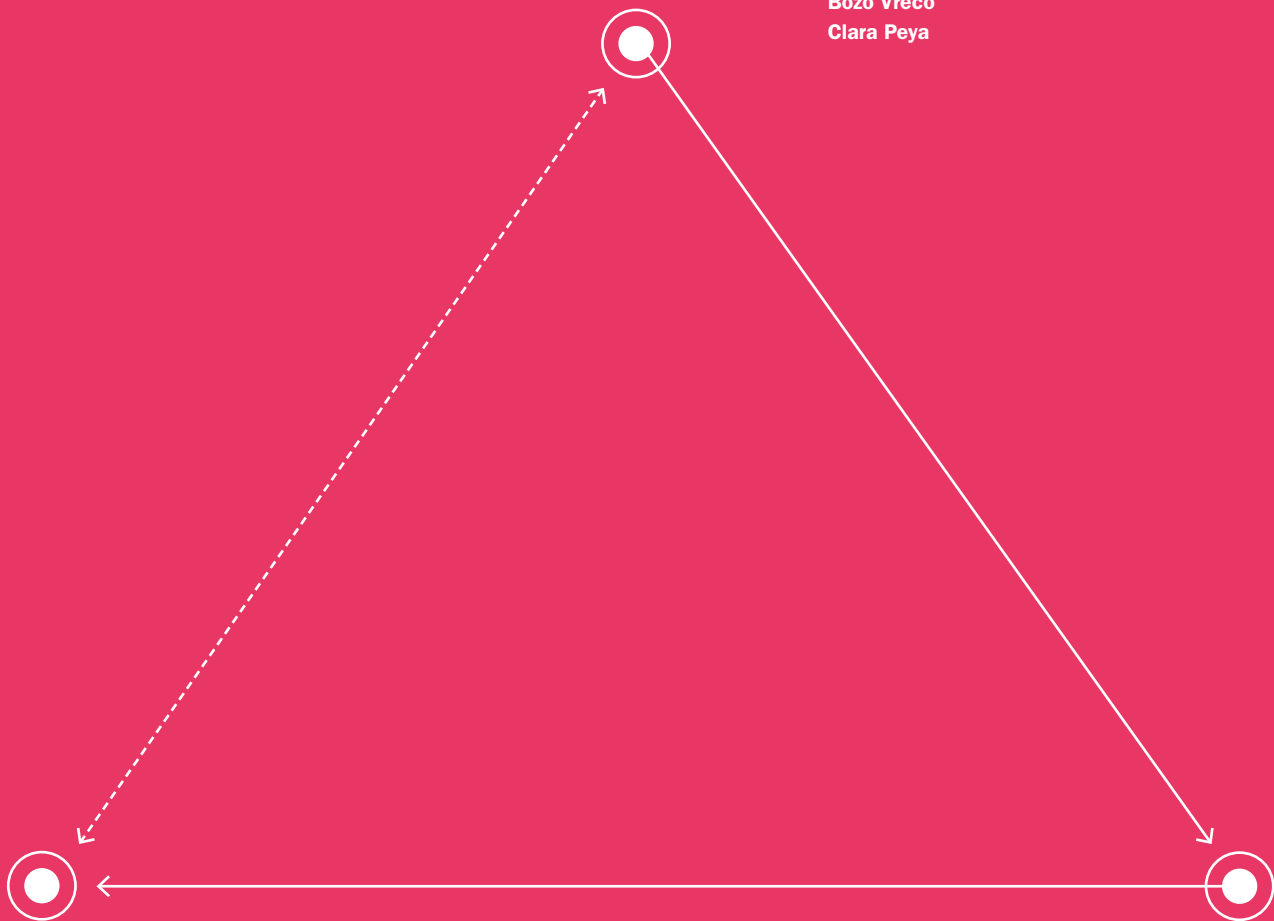
Equip

Per poder complir tots aquests objectius, som moltes. **Som un equip.**

Comptant-vos a vosaltres, és clar. Si no, no fem res.

DOCUMENTAL

Equipo de **medicusmundi**
Equipo **Kanaki Films**
Bozo Vreco
Clara Peya



GRUP

Tu
El grup que participa

GUIA

Colectivo Noray
Atelier de Ideas
Patricia Rajjenstein
Ana Maketa

Objectius generals

- Investigar camins que permetin transcendir les fronteres polítiques i corporals.
- Qüestionar les societats que no inclouen i protegeixen els drets de les persones **LGTBIQ+** i contribuir, d'aquesta manera, a una ciutadania lliure.
- Provocar una reflexió sobre el futur compartit com a societat en relació amb els grans temes del documental, tant amb les qüestions de gènere i la diversitat com amb els conflictes armats i la seva relació amb la salut en l'àmbit global i local.
- Facilitar l'acompanyament, l'orientació i les eines pedagògiques amb les quals estimular el debat i la reflexió al voltant de **MALDITA** i dels afers que proposa.
- Enfortir la relació entre l'observació, el pensament i l'acció a l'anàlisi i el qüestionament de tota mena de fronteres. Aquest qüestionament es fa posant el focus en aquelles fronteres que estan relacionades amb la salut des d'un enfocament de determinants socials i de gènere.

ABANS DE VEURE EL DOCUMENTAL

- Contextualitzar el territori en el qual es situa el documental tot partint de les nostres idees prèvies.
- Diferenciar alguns termes al sistema sexe-gènere i relacionar-los amb diversos estereotips i prejudicis, com amb la diversitat i la salut.

DESPRÉS DE VEURE EL DOCUMENTAL

QUÈ M'IMPORTA A MI?

- Reconèixer el que ens ha provocat emocionalment el visionament del documental.
- Descobrir de quina manera el que hem vist i escoltat ens interpel·la.
- Mostrar la ciutat de Sarajevo com a cosmopolita, transgressora i innovadora que ens presenta **MALDITA**.

Objectius específics



EL DOCUMENTAL EN DADES

- Afavorir i reconèixer la importància de la cerca d'informació, així com del contrast que causa, com a part d'un procés d'aprenentatge i de construcció de coneixement.
- Potenciar el qüestionament de l'objectivitat de les diverses fonts d'informació.

UNA VEGADA ERA...

- Identificar el llenguatge audiovisual i cinematogràfic del documental.
- Explicitar parts del documental.
- Reconèixer la música com a pont que uneix cultures, ètnies i generacions i com a llenguatge universal per parlar amb llibertat.
- Qüestionar els cossos normatius.
- Polemitzar la publicitat.

I ARA QUÈ?

- Evidenciar la discriminació que existeix a determinats grups i la falta d'ocupació de càrrecs si pertany a algun d'aquests grups.
- Empatitzar amb les persones que han d'abandonar la seva llar i la seva família perquè l'indret on viuen està en guerra.
- Visibilitzar els prejudicis que puguem tenir en relació amb a persones **LGTBIQ+**.

PAREM PER CONTINUAR

- Prendre consciència, tant en l'àmbit individual com col·lectiu, del que s'ha tractat durant la sessió.
- Vincular les noves idees i reflexions al voltant de les fronteres i el que impliquen les nostres vides i les de la ciutadania.
- Tancar de manera conjunta la sessió de **MALDITA**.

ALGUNS FILS PER SEGUIR ESTIRANT

- Mantenir un fil de comunicació entre vosaltres i una guia viva.
- Desbordar per on vulgueu el material que ens proposen a **MALDITA**.

ABANS *de veure el documental*

?

QUÈ EN SAPS? QUÈ EN PENSES?

Entenem l'aprenentatge, com també el coneixement i el pensament, com processos construïts per cada una de nosaltres. Així doncs, us suggerim dinàmiques **ABANS** de veure **MALDITA** amb un objectiu doble.

Per una banda, conèixer els esquemes i les idees que ja té i que ha construït el grup amb relació als afers que tracta **MALDITA**, ja que seran els instruments amb els quals comptareu per construir els coneixements nous o ampliar els existents: d'aquesta manera, sabem d'on partim i activem connexions.

I, per altra banda, crear ambient i preparar al grup per encarar el documental. D'aquesta manera, es pot escollir cap a on voleu fer anar el tema o on hi ha l'interès més gran general per centrar cap allà el debat posterior: enfocar-nos.

***MALDITA** s'ubica a Sarajevo i a Barcelona.*

***MALDITA** és música.*

***MALDITA** parla de conflicte i solidaritat.*

***MALDITA** ens presenta una història d'amor i esperança.*

***MALDITA** tracta sobre les fronteres.*

Us proposem 3 dinàmiques perquè sorgeixin les idees prèvies i aflorin els fils del passat i del present. **No hi ha una única sola solució correcta, però us facilitem algunes claus.** Si coneixeu el tema en profunditat, modifiqueu la proposta com considereu oportú. Si no el coneixeu, però voleu saber-ne més abans de proposar la dinàmica, a **ALGUNS FILS PER SEGUIR ESTIRANT** us compartim algunes referències.



Sarajevo...Capital de? Ens situem

OBJECTIU

Contextualitzar el territori en el qual se situa el documental tot partint de les nostres idees prèvies.

DINÀMICA

Actualment, Sarajevo és considerada com una ciutat diversa, un espai de trobada de gran riquesa cultural. Investigar i contextualitzar gresol que són els Balcans i, més especialment, Sarajevo suposa una metàfora de l'Europa més diversa i bella.

Dividiu la classe en 4 grups. Partiu d'un mapa polític buit dels Balcans.

Quins països estan delimitats ara per aquestes fronteres? Els demaneu que situïn els set: Sèrbia, Macedònia del Nord, Kosovo, Bòsnia i Hercegovina, Eslovènia, Croàcia i Montenegro. Que comparteixin quines tenen sobre aquests països: **Quina és la seva llengua? la seva religió? Què saben de la seva història? Coneixen algun personatge important?**

* Mentrestant, podeu projectar aquest vídeo a classe: https://www.youtube.com/watch?v=vjWVFZ5e_vo.

Un cop recollit, proposem que es faci una breu investigació a cada grup:

1) Un grup pot investigar Iugoslàvia abans de la guerra (segle XX); **2)** Un altre grup pot fer una petita investigació de la Guerra dels Balcans (1991-2001); **3)** Un altre grup pot investigar sobre la imatge de Bòsnia i Hercegovina en l'actualitat i **4)** Per últim, un grup profunditzarà al Sarajevo actual.

** Aquesta dinàmica també la podem proposar que la facin a casa, tot avisant amb antelació. D'aquesta manera, vindran amb alguna informació per compartir a la sessió.

CLAUS

Volem que parreu especialment sobre: què sabem sobre Bòsnia i Hercegovina?

Sobre la construcció política, social, econòmica i estructural del país? I la seva relació amb els Balcans? I amb la resta d'Europa? Volem situar-nos des d'un espai-temps específic, i no global, i concretar les possibles idees vagues. Pretenem evidenciar el que sabem o pensem que sabem, visibilitzar els estereotips i idees preconcebudes que tenim sobre Sarajevo, sobre Bòsnia i Hercegovina i sobre els Balcans. Sense jutjar. Això ajudarà a veure el documental dins d'un context i poder relacionar-lo amb informació prèvia



5' presentació.

15' cerca d'informació.

15' posada en comú i debat.

Segons el grup, aquests temps es poden quedar curts. És una estimació aproximada de temps mínims. L'estimació de mínims es manté al llarg de les dinàmiques.

MATERIALS

- Si l'activitat es desenvoluparà a classe, s'ha de comptar amb còpies en paper del mapa polític mut dels Balcans per a tots els grups. També caldran dispositius mòbils o portàtils per a la cerca d'informació i connexió wifi.



Orientades, o... una mica desorientades?

OBJECTIU

Diferenciar alguns termes al sistema sexe-gènere i relacionar-los amb diversos estereotips i prejudicis, com amb la diversitat i la salut.

DINÀMICA

Dividiu la classe en 3 o 4 grups. La dinàmica tindrà 4 fases, les tres primeres en un grup petit i l'última, en el grup / classe gran.

1) Cada grup, a una pluja d'idees i per consens, proposa 5 paraules o termes relacionats amb el sistema sexe-gènere. Els escriuen a 5 papers i els passa al grup del costat.

2) Cada, rep els 5 termes d'un altre grup, pot ser que coincideixen amb els que havien suggerit o pot ser que no. Els comenten entre les persones del grup i determinen una definició per a cada terme que escriuran a la part del darrere del paper. Una vegada que estan definits els 5, els passen a un altre grup, al grup que tingui els seus termes, preferiblement.

3) Cada grup rep 5 termes del sistema sexe-gènere definits per un altre grup. Els llegeixen i els comenten i, com si es tractés d'un equip de guionistes, han de crear un personatge d'una sèrie per a cadascuna de les definicions, determinar els seus trets característics i plasmar-los a una descripció escrita. En el cas de ser termes que no corresponguin a persones, poden descriure una persona que dugui a terme aquestes pràctiques, etil, expectativa, orientació, etc.

4) Per acabar, tornen al grup gran i comenten i comparteixen tant els seus personatges com les seves definicions. Deixeu que presentin els personatges i els contrastin: s'assemblen o no? Estem tots i totes d'acord? Per què hi ha acord o desacord? I a les definicions dels termes?

Altres possibles preguntes per reflexionar: **Quins termes desconexíeu? Quina part ha estat més fàcil? I la més difícil? Us heu posat d'acord fàcilment? Amb què sí? I amb què no?**

Llavors: Quants de vosaltres esteu d'acord amb el fet que les dones són o han de ser exclusivament delicades i afectuoses, portar el cabell llarg, maquillar-se i estar sempre disposades a ajudar a homes assertius, durs, exitosos, sobris i fanàtics del futbol? Com podríeu fer aquesta pregunta per qüestionar el nostre acord amb el qual s'espera d'una persona trans, gai, lesbiana, etc

CLAUS

Heu de tenir en compte, com a possible explicació per iniciar la dinàmica, que el sistema sexe-gènere és una relació entre la concepció biològica del sexe i l'atribució sexual del gènere. Hi ha una **part biològica** que es manifesta als genitals i una **part cultural** que assigna el gènere (ser dona o home) a partir de la primera part. Per què, **sistema**? Es diu sistema perquè genera diferenciacions culturals al voltant de trets físics i organitza la societat a partir d'aquestes diferències culturals.

Com quines? Per exemple, que tradicionalment hagin treballat a la llar i que els homes ho hagin fet de manera remunerada fora. Aquesta perspectiva permet observar com el gènere és una construcció i pot variar amb el temps i segons la cultura, mentre que el sexe és, més o menys, estable.

Termes que cal proposar com a persona facilitadora en cas què no els proposi cap grup: **Cisgènere/Transgènere/Queer/Persona de gènere fluid** [podem proposar una a cada grup si cap s'ha proposat] Altres termes que podem proposar en cas d'un primer moment de ment en blanc a la primera fase: gay, lesbiana, intersexual, bisexual, gènere, sexualitat, orientació, asexual, binari, heterosexual, disfòria de gènere, drag queen/king, etc.

És clau a la presentació i desenvolupament d'aquesta dinàmica tenir clar, i aclarir quan sigui necessari que no es tracta d'una dinàmica sobre sexualitat sinó sobre diversitat i posada en comú de les nostres idees i coneixements previs. De la mateixa manera, és clau, precisament per la seva proximitat i relació amb fets sobre sexualitat, identitat i respecte, que es consensuin amb anterioritat amb el grup algunes normes per poder desenvolupar la dinàmica. Cada grup determinarà quines, partint de què no es pot insultar ni amenaçar a ningú.

Quan sorgeixin dubtes o controvèrsia a les definicions de termes, disposeu a **ALGUNS FILS PER SEGUIR ESTIRANT** d'enllaços a glossaris de termes actualitzats, alguns d'ells amb una orientació més mèdica i també altres redactats per qui pot parlar en primera persona. També pot ser que hi hagi una opinió experta per experiència al teu grup: situa-la a la posició d'expertesa. **És un bon moment per potenciar les veus no hegemòniques del grup.**

En descriure els personatges representatius dels termes que hagin aparegut, se cerca fonamentalment que sorgeixin els **estereotips** que antecedeixen als prejudicis i a la discriminació de les persones que no segueixen les convencions actuals culturals i socials. No se cerca jutjar els estereotips: si s'avança el judici és difícil que es pugui reconèixer, i si no els veiem, no podrem desactivar llavors els nostres prejudicis. És recomanable no contradir ni afirmar categòricament, es pot cercar al mateix grup altres opinions quan sigui necessari i s'acceptaran les opinions que siguin dissidents: encara que això **no vol dir que es consentin les expressions d'odi o els insults.**



- 5' presentació dinàmica i distribució de grups.
- 5' proposta de termes.
- 10' definició de termes.
- 15' descripció dels personatges (estereotips).
- 15' posada en comú i debat.

Segons el grup, aquests temps es poden quedar curts.
És una estimació aproximada de temps mínims.
L'estimació de mínims es manté al llarg de les dinàmiques

MATERIALS

- Només necessitem material per escriure: paper i bolígrafs per a tots els grups.



Si parlem de mínims...

Arribats a aquest punt, si pels motius que siguin, no s'ha pogut fer cap de les dinàmiques proposades, et suggerim que almenys **ABANS DE VEURE EL DOCUMENTAL** proposeu al grup una reflexió:

Com definiries FRONTERA o FRONTERES?

Què impliquen per a tu personalment?

Per què creus que serveixen col·lectivament?

Quins efectes o conseqüències creus que tenen a la SALUT de les persones i a les societats?

Repartiu dos pòstits per a cada persona del grup i que, en l'espai que tenen en aquests paperets, escriguin quines serien les seves respostes just en aquest moment. Deseu-ho bé. Són les bastides. ;)



DESPRÉS *de Veure el documental*

?

QUÈ M'IMPORTA A MI?

Just després de veure el documental és el moment de mirar-nos endins, d'identificar les emocions viscudes. És el moment d'intentar descobrir de quina manera el que s'ha vist i escoltat ens interpel·la, de qüestionar-nos què tenen a veure amb nosaltres les situacions descrites per les protagonistes del documental.

Dinàmiques

1) **Estimat Bozo...**

OBJECTIU

Promoure el gaudi de l'expressió escrita de les emocions experimentades.

DINÀMICA

Aquestes preguntes es poden respondre tant individualment com de manera grupal. Es poden fer totes, escollir algunes o només una. És possible que aquestes preguntes siguin una inspiració i en provoquin altres de diferents...Tot queda obert a fer-les de la manera en la qual com a docent o persona medidora vegeu més convenient segons el grup.

- **Us heu sentit identificats o identificades en algun moment?**
- **Cita un descobriment, alguna cosa que us hagi sorprès en veure el documental.**
- **Què us ha semblat més injust? Què us ha semblat més esperançador?**
- **Creieu que l'esperança i la justícia estan relacionades amb la vostra salut?**
- **I amb la de tots i totes?**
- **Que una persona se senti discriminada, de quina manera afecta la vostra salut mental?**
- **Quin moment del documental destacaríeu i per què?**
- **Creieu que les històries narrades al documental podrien passar al país on viviu? De quina manera?**

Si després de dedicar un temps a escoltar-se i compartir en grup, s'animen a portar-ho al pla individual, proposem que ho feu en forma de carta, dirigida al mateix Bozo i escrita a mà, simulant l'inici de MALDITA. «Estimat Bozo...»

Poden enviar la fotografia de la carta a aquesta adreça de correu electrònic:

documentales@medicushmani.es i des d'allà es remetran a Bozo.

És possible que algunes persones del grup, depenent de l'edat, no hagin escrit mai una carta a mà o, fins i tot, no hagi rebut mai una carta personal escrita a mà. El que s'explica per carta no s'explica igual d'una altra manera.

CLAUS

Aquestes preguntes poden connectar amb experiències pròpies o molt properes i és possible que alguns i algunes de les participants sentin la necessitat o el desig de compartir aquestes experiències. Acompanyar moments de molta intensitat emocional requereix cura per part del grup: una escolta respectuosa, que ofereixi el temps per expressar-se, sense interrupcions ni jutjar. En el cas que alguna persona se senti incòmode, la possibilitat de poder sortir de l'aula durant uns minuts pot ser recomanable i és interessant oferir aquesta opció abans de començar la sessió



- 5' presentació dinàmica
- 10' per pregunta.
- 10' escriptura de cartes (si s'opta per aquesta opció).

Segons el grup, aquests temps es poden quedar curts.
És una estimació aproximada de temps mínims.
L'estimació de mínims es manté al llarg de les dinàmiques

MATERIALS

- Un espai ampli i sense mobiliari.
- Material per escriure.

Sarajevo em va escollir *

OBJECTIU

Visibilitzar el vincle amb el lloc on vivim i la relació que té amb el nostre benestar.

DINÀMICA

Bozo a un moment de MALDITA confessa: Sarajevo em va escollir. Bozo ens mostra Sarajevo mentre la mostra també a Clara. La veiem a través dels seus ulls, les seves paraules, la seva veu,...i la pantalla del seu mòbil. D'aquesta manera, Sarajevo no només ha estat l'escenari d'una guerra horrible, també és testimoni d'una d'entre moltes històries d'amor.

- **Quina relació tenim amb el lloc on vivim? O com ens afecta?**
- **Quina proporció de nosaltres té a veure amb el nostre entorn?**
- **Com mirem la nostra ciutat, el nostre poble, aquell carrer, aquell parc o aquella cantonada? I com la mostrem al món?**
- **Quina part del nostre benestar es relaciona amb el nostre entorn?**

Els proposem conèixer els vincles que mantenim amb els territoris i els espais als quals viviu. Suggerim que passeu un temps, un passeig pel lloc on viviu, per aquells racons que més us agraden o als que heu viscut moments importants, on us soleu reunir amb qui més estimeu o on esteu més a gust sols o soles, on us heu fet un fart de riure o de plorar, on sempre voleu tornar o on no voleu tornar a posar un peu mai més. Un passeig on ser mentre passeges.

Escolliu un lloc. Podeu fer un petit vídeo o algunes fotos. I poseu algunes paraules: expliqueu que veieu des d'allà i la raó per la qual heu escollit l'espai.

CLAUS

En primer lloc, encara que és una proposta per desenvolupar preferiblement en part fora del centre, aula o espai grupal i no durant el temps de la sessió, és possible adaptar-la a què aquest passeig sigui per l'espai del centre educatiu, si calgués. Pot ser una bona eina per conèixer els vincles del grup amb l'espai del centre. Si fos així, podria fer-se també per parelles o petits grups d'amistats.

En segon lloc, es tracta d'una proposta més íntima i subjectiva, i, per tant, requereix més atenció per part del grup. Serà decisió de qui faciliteu l'empenta perquè la proposta sigui més o menys compromesa i més o menys poètica o artística, sempre tenint en compte que pugueu mantenir el respecte i la cura per les persones que s'exposin més en fer-ho. Sempre tenint en compte el nostre entorn i els nostres vincles amb ell, també podeu proposar un enfocament més històric: que a més d'explicar la seva relació amb aquell lloc, investiguin també què va passar temps enrere o a altres persones.

De la mateixa manera, podeu posar més el focus a la relació d'aquells llocs escollits amb la nostra salut, tant des del punt de vista de determinants relacionats amb el medi ambient com amb els determinants més socials de la nostra salut.



- 5' presentació dinàmica.
- 10' organització de les presentacions (emmagatzematge a l'ordinador, USB, preparació tècnica,...).
- 20' posada en comú: presentacions individuals i reflexió conjunta.

Segons el grup, aquests temps es poden quedar curts. És una estimació aproximada de temps mínims. L'estimació de mínims es manté al llarg de les dinàmiques

MATERIALS

- Dispositiu mòbil o fotogràfic per persona.
- Un ordinador i un projector a l'aula.



Es tracta d'una proposta individual i que requereix, preferiblement, temps fora de la sessió de grup.

El documental en dades

Tenint en compte les nostres idees prèvies, així com el que a cada persona ens afecti d'aquest afer, per poder profunditzar a les relacions entre fronteres i salut, entre diversitat i drets, entre Sarajevo i Barcelona, cal que investiguem, que dediquem un temps a cercar informació per poder fer una valoració i un diagnòstic més encertats. El diagnòstic ens permetrà després actuar i proposar accions que col·laborin a la transformació de la situació als nostres contextos. Per conèixer i qüestionar les nostres pròpies fronteres.

Us suggerim obrir tres petites investigacions. Pot ser només una, la que més interressi o de la qual menys coneixements es tingui, o dividir-vos en tres grups i compartir el què s'ha investigat.

OBJECTIUS

- **Afavorir i reconèixer la importància de la cerca d'informació, així com del contrast que causa, com a part d'un procés d'aprenentatge i de construcció de coneixement.**
- **Potenciar el qüestionament de l'objectivitat de les diverses fonts d'informació.**

A qualsevol de les tres línies proposades és tan important la informació i les dades que es poden obtenir així com el procés de cerca.

Ens preguntem també:

- **D'on hem recopilat aquesta informació? Qui ha proporcionat aquestes dades? Qui les han recollit i publicat?**
- **Quins paràmetres hem fet servir per recopilar aquesta informació?**
- **Has tingut dificultats per trobar la informació? De quin tipus han estat aquestes dificultats (llengua, fiabilitat, biaix informatiu, accessibilitat, etc.)? Què ha estat més fàcil?**

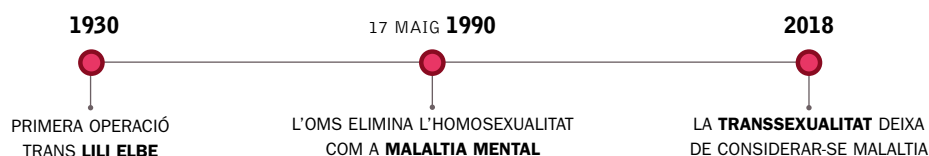


I tu,... et pots casar? I quins drets més tenim

La igualtat i la no discriminació són principis bàsics de les normes internacionals de drets humans. Tota persona, sense distinció, té dret a gaudir de tots els drets humans, inclosos la igualtat de tracte davant la llei i la protecció contra la discriminació per diversos motius entre ells l'orientació sexual i la identitat de gènere. Les comunitats de persones LGTBIQ+ són vulnerables a una sèrie de violacions de drets humans, inclosa la violència homofòbica i transfòbica, l'assassinat, la violació, la detenció arbitrària i la discriminació generalitzada al seu lloc de treball, a més de la discriminació al voltant de l'accés a serveis bàsics com l'habitatge i l'assistència sanitària.

Llavors, busquem conèixer una mica més la situació d'igualtat en drets de les persones que no segueixen la convenció a la seva identitat, expressió de gènere i sexualitat a diversos territoris, i contrastar informació d'altres fonts a més de la què hem pogut escoltar i veure a través d'en Bozo i la Clara tant a Sarajevo com a Barcelona. Amb això pretenem poder ajustar la valoració pel que fa a la lluita pel respecte a la diversitat als indrets que decideixin investigar.

Dividiu la classe per treballar en grups més petits amb la proposta d'un temps per investigar la història de les persones LGTBIQ+ i d'una lluita pels seus drets. **La premissa final serà construir entre tot el grup una línia de temps amb les principals fites que hagin trobat a la lluita LGTBIQ+.**



CLAUS

Algunes possibilitats d'acomodament al grup serien acotar la investigació al temps i a l'espai que sigui més pertinents per les persones que formin part del grup, així com pels possibles objectius educatius i curriculars. La línia temporal pot ser des de l'antiguitat o arrencar a Stonewall i podeu proposar que la investigació sigui des de tot el món com només Europa o Espanya. També podem delimitar-la per grups; que un busqui la lluita pels drets a diversos territoris o moments temporals perquè es posi en comú quan s'ampliï la línia del temps. A més a més, podeu enfocar-ho de tal manera que hi hagi grups que busquin aquelles fites o fets històrics que hagin estat atacs als drets de les persones o llocs on se les criminalitza, mentre altres posen la lupa a les conquestes de la lluita per la diversitat o els territoris en els quals és reconeixen i es protegeixen per contrastar-los després.

És clau a la posada en comú que es comparteixi la resposta d'aquelles primeres preguntes sobre les fonts d'informació i el procés de cerca en si, així com posar en relleu la riquesa de la col·laboració per tal de fer una investigació més exhaustiva. De la mateixa manera, és clau emfatitzar la falta de linealitat de la lluita pels drets de les persones i la necessitat de continuar fent-ho.

Podeu recolzar-vos en **ALGUNS FILS PER SEGUIR ESTIRANT.**



- 5'** presentació de la proposta i organització dels equips.
- 20'** investigació i documentació per grups de la seva línia temporal.
- 15'** posada en comú (fonts consultades, dificultat/facilitat de la cerca, sorpreses, etc.), construcció d'una sola línia de temps.

Segons el grup, aquests temps es poden quedar curts.
És una estimació aproximada de temps mínims.
L'estimació de mínims es manté al llarg de les dinàmiques.

MATERIALS

- Connexió wifi i dispositius per a la cerca d'informació.
- Retoladors i paper continu [en cas d'optar per l'opció que la línia no sigui només una elaboració digital].

Una bona barreja és saludable. Ho diuen les dades?

Com ens deixa intuir **MALDITA** i ens aconsegueix transmetre Bozo, Sarajevo és una ciutat complexa i diversa, plena d'història i històries i ni el pes de les armes i els conflictes, ni l'enveja de qui pretén instaurar un món de blancs i negres han pogut acabar amb la seva «ànima sense complexos». Sarajevo, com Bozo i tants d'altres i altres bosnians, ressegueix una i una altra vegada; cada cop més diversa, rica i complexa. Aquesta qualitat que també encarna i ens presenta clarament Bozo a Maldita ens incita a plantejar-nos:

Quins aspectes ens fan resistents?

Volem investigar què fa resistent i saludable a un territori, una ciutat, una societat o un/a individu. Us proposem que ho feu entre tots i totes i amb dades!

Partint de la base que la nostra salut no dependrà únicament dels nostres gens, intentarem que us acosteï a conèixer de quins altres factors depèn el nostre benestar i el benestar comú. Alguns d'aquests ingredients per a la resistència els trobem entre els determinants de salut.

Dividiu la classe en 4 grups, cadascun dels quals liderarà la investigació d'un dels quatre aspectes que influeixen al nostre espectre de benestar d'acord amb aquest model:



* Model utilitzat per l'Anàlisi de Situació de Salut a Astúries el 2007. Modificat dels models de Terris i Dahldren i Whitehead.

Cada grup intentarà recollir dades d'alguns dels aspectes (no tots!) que conformen cadascuna de les àrees al nostre territori (podem acotar-ho al nostre municipi, comunitat o país).

- **a.i.1. Medi ambient socioeconòmic**
- **a.i.2. Recursos**
- **a.i.3. Estils de vida**
- **a.i.4. Medi ambient físic**

En primer lloc, cada grup ha de llegir sobre els determinants de salut. Una vegada que hagin aclarit aquesta teoria, decidiran quines altres dues o tres dades cercar (nivell educatiu, qualitat de l'aire, taxa d'atur juvenil, índex de tabaquisme, recursos per a persones amb discapacitat, etc. d'acord amb l'àrea del que són responsables) i organitzaran la feina al grup, tot sabent que el que es reculli haurà de sintetitzar-se a un document per compartir-ho. Després del temps de cerca d'informació, és el moment de posar-la en comú. Una vegada que tots els grups han exposat les seves dades, extrauran una primera valoració de l'estat de benestar del nostre territori d'acord amb aquestes primeres informacions, que sempre es poden anar ampliant.

CLAUS

No és una investigació senzilla, donada la quantitat de dades que es poden gestionar o els diversos models que poden trobar. Serà clau que acompanyeu al grup en la possible frustració i que poseu atenció a intentar acotar les dades i les conclusions. Pot ser que sigui necessari compartir en un primer moment una breu explicació sobre els determinants de salut.

Es tracta d'una experiència de treball en equip, de fer-se conscients de la quantitat de dades al nostre abast i, sobretot, de la quantitat de factors que determinen el nostre benestar i que no són exclusivament biològics o hereditaris.



- 10'** presentació dinàmica, organització per grups i repartiment de missions.
- 25'** cerca d'informació (avisar 5 minuts abans del final del temps perquè puguin organitzar el que han investigat).
- 20'** posada en comú: s'exposen les dades i es valoren conjuntament.

Segons el grup, aquests temps es poden quedar curts. És una estimació aproximada de temps mínims. L'estimació de mínims es manté al llarg de les dinàmiques.

MATERIALS

- Dispositius mòbils o portàtils per a la cerca d'informació.
- Projector per a l'exposició de la investigació.



Altres històries d'amor d'ara

La Guerra dels Balcans va marcar la dècada dels anys noranta a Europa: Sarajevo com a capital de Bòsnia i Hercegovina, és dessagnava assetjada. Mentrestant, Barcelona es va convertir en la capital dels Jocs olímpics i s'il·luminava com a ciutat moderna europea. El 1995, any en el qual se signen els Acords de Dayton per intentar posar fi a la guerra, l'Ajuntament de Barcelona va declarar a Sarajevo onzè districte de la ciutat per recolzar la reconstrucció a la capital de Bòsnia: va ser l'inici d'uns projectes de cooperació internacional que van traspasar tots els estàndards de cooperació tant en pressupost com en temps, i especialment en els vincles entre la ciutadania; aquests vincles que avui poden representar en Bozo i la Clara.

Poden investigar sobre la història de Barcelona i Sarajevo, i sobre els valors de la tolerància, no discriminació i la promoció de la no-violència que emanen d'aquesta històrica relació:

https://www.ciutatrefugi.barcelona/es/noticia/barcelona-y-sarajevo-25-anos-de-cooperacion-2_1030578

<https://www.lavanguardia.com/local/barcelona/20150713/54433344352/barcelona-sarajevo-11-distrito.html>

<https://www.lovesongsarajevo.org/>

Aquesta guerra ja ha passat. Ara mateix, estan passant altres conflictes bèl·lics al planeta i hi ha o es poden donar (o encara millor, provocar) altres germanors i cooperacions. Proponem que investigueu sobre els conflictes armats que estan passant ara mateix, al mateix temps que descobriu més informació sobre les relacions de cooperació que s'estan generant amb altres territoris i societats.

Dividiu la classe en grups més petits.

1) El grup ha de decidir i acordar què entén per conflicte bèl·lic. Una vegada determinada la seva definició, és recomanable que acordin un pla de cerca d'informació i el delimitin (per llocs, per mitjans, per fonts d'informació, etc.), així com que determinin rols i funcions de les persones que integren el grup per a la investigació. Tot aquest contingut s'haurà de posar per escrit i, un cop fet això, començar la següent fase d'investigació.

2) Llavors, és el moment de cercar on són les guerres que estan actives ara mateix al nostre planeta i quins projectes de cooperació, institucionals o no s'estan fent simultàniament.

3) Cada equip exposarà la seva troballa: posada en comú i reflexió. Juntament amb una exposició oral del que s'ha trobat, poden marcar gràficament, per exemple, els llocs de conflicte i els vincles de suport a un mapa que començarà l'acte en blanc.

CLAUS

En el cas que dos o més grups presentin els mateixos llocs, sempre pot ser un bon moment per comprovar els diversos sistemes de cerca de dades, o no, així com les fonts i les diverses interpretacions que es poden fer.



5' presentació dinàmica i organització en equips.

5' consens de la definició de *guerra* i sistema d'organització de cerca.

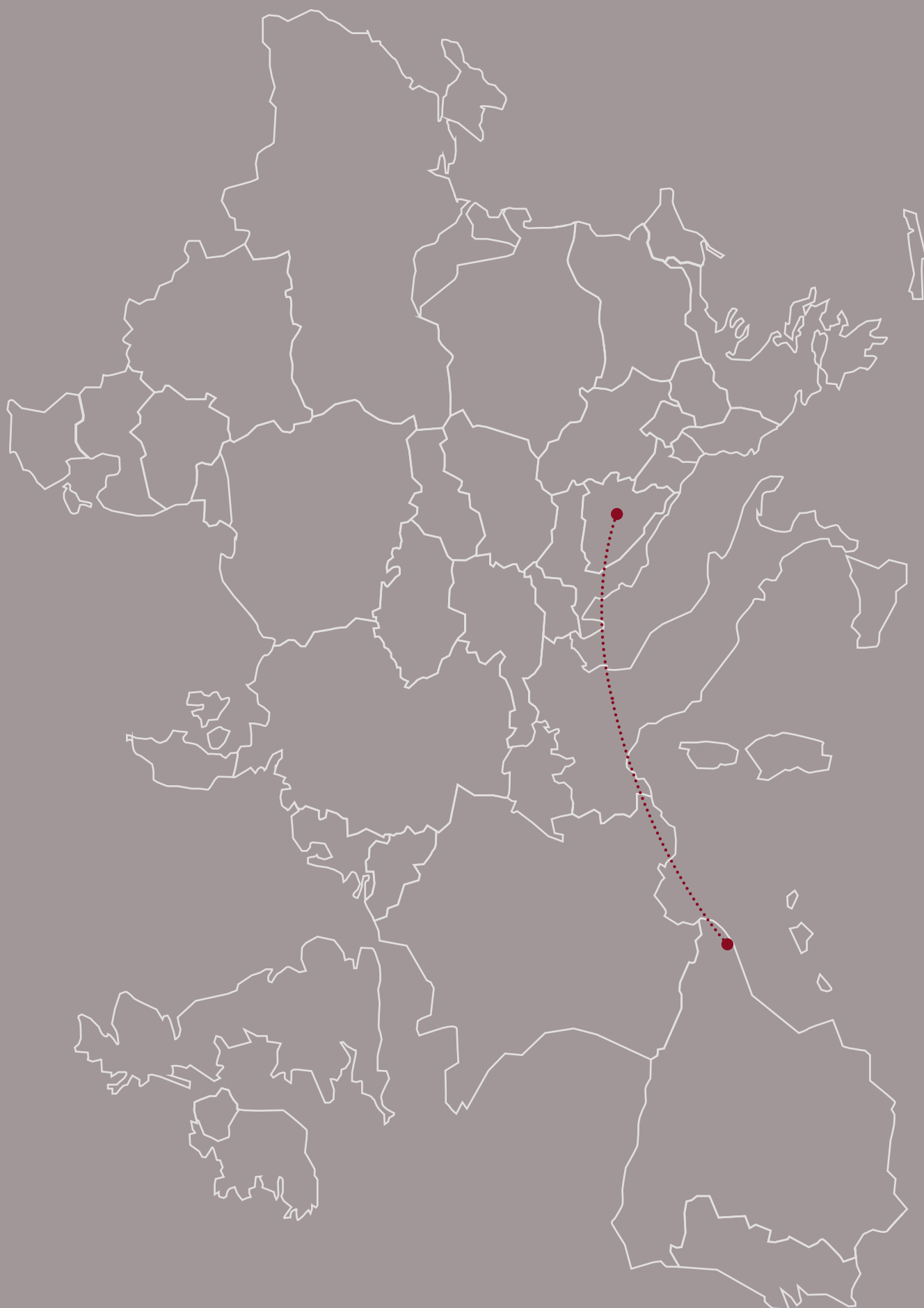
15' cerca d'informació.

15' posada en comú.

Segons el grup, aquests temps es poden quedar curts. És una estimació aproximada de temps mínims. L'estimació de mínims es manté al llarg de les dinàmiques.

MATERIALS

- Dispositius mòbils o portàtils per a la cerca d'informació.
- Possible plantilla de mapamundi per a la presentació.



Una vegada era...

Una vegada era...així comencen algunes històries, oi? La nostre intenció és posar atenció a com ens han explicat aquesta història, aquest documental: guió, música, els i les protagonistes, escenes, llocs...Perquè aquestes persones son protagonistes i no unes altres? Perquè aquesta música? Perquè aquestes escenes i no unes altres?

OBJECTIUS

- **Identificar el llenguatge audiovisual i cinematogràfic del documental.**
- **Explicitar parts del documental.**
- **Reconèixer la música com a pont que uneix cultures, ètnies i generacions i com a llenguatge universal per parlar també amb llibertat.**



Cantant, cantant, les penes se'n van

En Bozo canta Sevdalinka, encara que la seva primera formació musical va ser en música jazz. De fet, com passa a Sarajevo, en Bozo confessa que el sevdah el va triar a ell. Es tracta d'una música tradicional i netament urbana que va sorgir de la fusió d'elements orientals, occidentals i sefardites. El seu origen s'ubica cinc segles enrere i la seva base sembla sorgir de el gresol cultural que ha impregnat una zona tan diversa com ho és els Balcans i Bòsnia i Hercegovina. En l'escoltar aquesta música podem escoltar ecos de fado, de flamenc, de bossa nova,...Què escolten ells?

En qualsevol cas, sembla que, com afirma una altra cantant de Sevdalinka, Amira Medunkanin, no té sentit separar la música per gèneres: a part de la música en si mateixa, res més importa.

- Quina música us ha escollit?
- Com forma part la música de la vostra vida?
- Quina és la vostra banda sonora?

DINÀMICA

Proposem que creïn una llista de reproducció musical entre tot el grup. La premissa serà que cada persona esculli una sola cançó i la comparteixi amb qui estigui facilitant la sessió, sense compartir-la amb la resta de membres del grup. Pot ser la cançó que més els acompanyi últimament o que sempre els hagi acompanyat. També potser la què els estigui sonant al cap després de veure **MALDITA**, com els ecos d'una altra cançó del que hagin escoltat i vist al documental. El que importa és la música en si mateixa. Les persones facilitadores de la sessió sereu les encarregades de crear aquesta llista de reproducció musical.

** Es pot fer tot utilitzant de manera gratuïta les plataformes més habituals que ho permeten com Spotify o YouTube.*

[https://support.google.com/youtube/answer/57792?hl=es-419&co=GENIE.](https://support.google.com/youtube/answer/57792?hl=es-419&co=GENIE.Platform%3DDesktop)

[Platform%3DDesktop](https://support.spotify.com/es/article/create-playlists/)

<https://support.spotify.com/es/article/create-playlists/>

Teniu un material creat a partir de la suma de les individualitats de tot el grup i que, probablement, sonarà més com una fusió. La proposta és que sigui la vostra banda sonora a la sessió o sessions a les quals treballem amb **MALDITA**. Als moments de feina grupal, d'investigacions, de reflexions i de creacions pot acompanyar-los com a banda sonora.

CLAUS

La proposta que la persona facilitadora de la sessió segueixi les encarregades de la llista de reproducció té com a objectiu que les tecnologies no interrompin l'escolta i que, un cop creada, no s'hagi de tornar a intervenir. Només li donem al play.

La premissa de la cerca de cançons pot adaptar-se als propòsits de treball de cada grup. La premissa pot centrar-se més en la cerca de cançons tradicionals del seu territori o que directament sigui cerca de cançons sevdah d'altres artistes per profunditzar sobre el gènere, per exemple. O si és a tutoria, que les presentin individualment, com una manera de parlar d'ells i elles mateixes en lloc de fer una audició. També es pot centrar en cançons que parlin de llibertat o de fronteres.



5'-10' presentació dinàmica (en funció de si voleu dedicar més o menys temps a la presentació del Sevdah).

5' elecció i enviament de la cançó.

Segons el grup, aquests temps es poden quedar curts.
És una estimació aproximada de temps mínims.
L'estimació de mínims es manté al llarg de les dinàmiques.

MATERIALS

- Wifi, ordinador i altaveus.

Cossos i cartells

OBJECTIU

- Qüestionar els cossos normatius.
- Polemitzar la publicitat.

DINÀMICA

El cartell del mateix documental ens pot donar molt joc per parlar de cossos normatius. Es pot començar llançant una sèrie de preguntes:

Creieu que la imatge del cartell representa un cos normatiu?

A qui creieu que interpel·la aquesta imatge?

Qui es queda fora de la representació en aquest cartell?

No és gens fàcil fer un cartell que representi la idea que abasti tot un documental.

Us atreviu? Amb revistes, retoladors, etc. es poden crear altres cartells possibles per a **MALDITA**.

I en acabar, si us ve de gust, estarem encantades de rebre les vostres propostes (documentales@medicushmani.es) i crear una petita biblioteca de cartells per al documental.

CLAUS

Aquesta proposta, encara que és molt senzilla, requereix una certa preparació prèvia, ja que cal tenir revistes que es puguin retallar. Es pot demanar amb antelació que cada participant porti, el dia que es faci la proposta, d'una a tres revistes per poder retallar.

És important recordar que és possible que apareguin opinions que generin controvèrsia entre les persones participants o que puguin ofendre a algunes persones. Us recomanem que abans de començar es consensuïn unes regles que permetin expressar les diverses opinions del grup, sense traspassar el límit del respecte i, per si això passés, establir un acord de com procedir: parar el debat un moment, rebaixar el to, demanar una disculpa, reformular l'opinió presentada que ha ofès...



5' presentació dinàmica.

10' debat les preguntes relacionades amb el cartell.

20' creació del cartell alternatiu.

10' mostrar i compartir el què s'ha creat.

Segons el grup, aquests temps es poden quedar curts. És una estimació aproximada de temps mínims. L'estimació de mínims es manté al llarg de les dinàmiques..

MATERIALS

- Cartell de **MALDITA** projectat o en paper en mida gran.
- Revistes.
- Tisores.
- Gomes d'enganxar.
- Retoladors de colors.
- Cartolines de colors.
- Fulls blancs.



En les seves paraules...

partir d'una selecció de frases escollides del documental us proposem fer diversos grups, en funció del total de participants, tres o quatre grups diferents.

Es reparteixen un parell de frases per a cada grup i se'ls demana que elaborin dos arguments a favor i dos en contra de cada frase que els hagi tocat. En acabar, cada grup comparteix els arguments creats en relació amb cada frase.

- **Opció A:** Que siguin dues frases iguals per a cada grup. En compartir arguments es podran cercar similituds o diferències, ja que tot el grup en conjunt ha reflexionat sobre les mateixes frases. Aquesta proposta facilita la cohesió del grup.
- **Opció B:** Cada grup té dues frases diferents de la resta dels grups. En compartir els arguments es pot debatre entre postures a favor, en contra o aportar arguments diferents de cada frase. Aquesta proposta facilita l'atenció a la diversitat del grup.

«**La música em va salvar**»

(En Bozo Vreco referint-se a la guerra).

«**La meva mare ens feia vestits amb les cortines de les finestres**»

(En Bozo Vreco referint-se a moments de la guerra).

«**És molt difícil ser diferent, fins i tot a Europa, a qualsevol lloc del món**»

(Bozo Vreco).

«**Jo et vaig donar a llum com ets; no és la societat la que et va fer així**»

(Li diu la seva mare, Mila, a Bozo Vreco).

«**Des de molt jove vaig saber que era diferent**»

(Bozo Vreco).

«**M'ataquen o m'amenacen pel que soc, pel que represento, és enveja de la meva llibertat**»

(Bozo Vreco).

«**Et pots referir a mi com vulguis: home, dona,... Soc tot això. Ho soc tot**»

(Bozo Vreco)-



5' presentació de la dinàmica.

15' reflexió per grups.

15' posada en comú i debat.

Segons el grup, aquests temps es poden quedar curts. És una estimació aproximada de temps mínims. L'estimació de mínims es manté al llarg de les dinàmiques.

MATERIALS

- Llistat en paper o pantalla amb les frases a la vista.

¿I ara què?

Per profunditzar sobre qualsevol afer es necessita també **entrar amb el cos: és necessari actuar.**

Plantejar-nos i ara què? pretén vincular i integrar tot allò que hem observat i reflexionat amb les nostres actuacions i les seves possibilitats.

OBJECTIUS

- **Conèixer i experimentar les nostres actituds i reaccions, en un espai sense risc, davant de situacions que s'ha visualitzat a MALDITA.**
- **Identificar formes diferents de reaccionar i les conseqüències.**



OBJECTIU

Evidenciar la discriminació que existeix a determinats grups i la falta d'ocupació de càrrecs si pertanyes a algun d'aquests grups

DINÀMICA

La idea és que a partir de cartells com els de l'artista brasiler Randolpho Lamonie es proposi la creació de cartells similars. Per aquesta creació serà important tenir en compte que cal pensar en clau de futur, potser d'aquí 10 o 15 anys i, sobretot, pensar en els grups de persones que pateixen discriminació ja sigui pel gènere, la classe, el lloc d'origen, la diversitat afectiva i sexual, etc. Com seria un cartell d'aquí a uns anys anunciant alguna cosa que avui en dia sembla llunyà o impensable?

Somiem.



5' presentació de la dinàmica.

20' creació.

15' mostra de resultats,
posada en comú i debat.

Segons el grup, aquests temps es poden quedar curts. És una estimació aproximada de temps mínims. L'estimació de mínims es manté al llarg de les dinàmiques.

MATERIALS

- Paper i pintures o retoladors de colors.
- També es pot fer amb cartolines de colors, revistes, etc.
- Fins i tot, les persones més atrevides poden utilitzar teles o fils de colors (teles, fils, cordes, tisoires,...).



Es poden fer de forma individual o per grups.

Fem les maletes

[DINÀMICA DE TREBALL INDIVIDUAL]

OBJECTIU

Empatitzar amb les persones que han d'abandonar la seva llar i la seva família perquè l'indret on viuen està en guerra.

DINÀMICA

Són molts els països que mantenen conflictes armats, són moltes les persones que es veuen obligades a abandonar-los i a sol·licitar asil a altres indrets molt lluny de casa seva i, a la majoria de casos, lluny també de la seva família. Se'ls demanarà a les persones que formen el grup que, de manera individual, escriguin a uns pòstits el que s'emportarien si haguessin d'abandonar la seva llar. La idea és que ha de cabre a una maleta, no se sap exactament quin és el destí ni quant de temps es tardarà a arribar-hi i, per descomptat, es disposa de temps limitat per fer-la.



10' per poder pensar.

Segons el grup, aquests temps es poden quedar curts.
És una estimació aproximada de temps mínims.
L'estimació de mínims es manté al llarg de les dinàmiques.

MATERIALS

- Material per escriure.

A la consulta mèdica

OBJECTIU

Visibilitzar els prejudicis que puguem tenir en relació amb persones LGBTQ+.

DINÀMICA

La idea és reproduir una escena a una consulta mèdica. Els personatges són, per una banda, la persona que acudeix a la consulta mèdica (pacient) i, per l'altre, el personal mèdic.

PERSONATGES: Pacient / Metge o metgessa / Infermer o infermera

EN RELACIÓ AMB EL GÈNERE: Home / Dona / Transgènere

MOTIU DE LA CONSULTA

- Donen resultats de malaltia sexual contagiosa
- Donen resultats de proves del cor
- Consulta sobre estrès
- Consulta sobre depressió

CLAUS

Normes internes abans de començar la dinàmica. Donar la paraula, ofenses, etc.

A aquesta dinàmica és important no qüestionar ni jutjar els estereotips que puguin aparèixer tot mantenint en tot moment el clima de respecte entre les persones participants. La idea és que aflorin els estereotips i que es puguin qüestionar. Com a acompanyant, docent o persona mediatra d'aquesta proposta, la idea seria que tinguéssiu el mínim possible la paraula. Tot el que es qüestionin entre els i les iguals del grup, es rebrà i entendrà molt millor.



5' presentació dinàmica.

5' repartiment de papers.

10' per cada representació.

15' debat de la representació.

Segons el grup, aquests temps es poden quedar curts. És una estimació aproximada de temps mínims. L'estimació de mínims es manté al llarg de les dinàmiques.

MATERIALS

- Papers de colors diferenciats per posar els noms dels personatges, el gènere que representen i el motiu de la consulta.

Parem per continuar

Des de les nostres primeres idees preconcebudes al voltant de les fronteres, dels Balcans o de les expressions de gènere o del sexe, fins a experimentar amb les nostres pròpies reaccions i actituds després de veure **MALDITA, ha canviat alguna cosa?**

Us proposem un doble exercici de reflexió pel grup, individual i col·lectiva.

OBJECTIUS

- **Prendre consciència, tant a nivell individual com col·lectiu, del que s'ha tractat durant la sessió.**
- **Vincular les noves idees i reflexions al voltant de les fronteres, la salut i el què impliquen les nostres vides i les de la ciutadania.**
- **Tancar de manera conjunta la sessió de MALDITA.**

Dinàmiques

1)

De la reflexió individual a la col·lectiva

Cal que agafin el pòstit al qual han escrit, o les primeres activitats abans del documental, les llegeixin o recordin aquelles que s'hagin compartit. I els proposem que responguin a les preguntes següents.

- Què afegiríeu o trauríeu de la vostra definició de **FRONTERA** de les seves implicacions i conseqüències a la salut, tant individual com col·lectiva?
- Què creus que pots fer tu de **manera concreta** per provocar canvis?

Enumera almenys 4 accions: 2 poden ser més individuals i les altres 2 on calgui més gent.

ACCIÓ COL·LECTIVA GRUP PETIT

Una vegada que hagin escrit la seva reflexió individual, els proposem que s'alcin i, movent-se per l'espai, cerquin al grup altres persones que comparteixin o hagin pensat en les mateixes accions o en accions similars que necessiten a més gent. Poden ajuntar-se en parelles, trios o fins i tot en quartets. Cal que elaborin conjuntament una síntesi de la sessió, del que considerin fonamental del que han vist, debatut, reflexionat i proposem una acció organitzada d'acord amb el que hagin compartit.

CAMPANYA GRUP GRAN

Presentació de la campanya o de les propostes al grup.



5' presentació.

5' respostes individuals.

5' troballa del grup.

10' elaboració de síntesi i organització de la campanya.

10' posada en comú.

Alguns fils per seguir estirant

Esperem que el que hàgiu vist, compartit, investigat i proposat no es quedi només en això.

Hi ha molts fils per seguir estirant amb els quals construir xarxes de pensament i acció que amplien les nostres perspectives de salut.

Al llarg de la guia han anat apareixent-ne alguns i aquí els deixem la proposta oberta perquè la segueixin ampliant les llistes, la música, els textos, els llibres i els vídeos.

Ja ho sabeu **documentales@medicmundi.es**.

OBJECTIUS

- **Mantenir un fil de comunicació amb vosaltres i una guia viva.**
- **Fer arribar a on vulgueu el material que se us proposa a MALDITA.**

MÚSICA

- **BOZO VRECO (Sarajevo)**
Actuació el 2017 a Pirineos Sur <https://www.youtube.com/watch?v=VGTGDi425s>
ROYAL STREET ORCHESTRA feat. BOZO VRECO - Crne Oci, 2016 <https://www.youtube.com/watch?v=VGTGDi425s>
Canal Youtube de Bozo Vreco <https://www.youtube.com/channel/UCNqMTsOu0IUE2TqVozOmVyA>
PODCAST R3 «Rumbo al este» Programa dedicat a Bozo Vreco
https://www.ivoox.com/rumbo-al-este-bozo-vreco-libertad-interior-audios-mp3_rf_25385834_1.html
- **CLARA PEYA (Barcelona)**
Calma <https://www.youtube.com/watch?v=aNPWerPcLLE>
Canal de Clara Peya <https://www.youtube.com/channel/UCRLHVqJybtjS5ODPP5iAv4w>
Dona frontera <https://www.youtube.com/watch?v=6BetfskzIMI>
- **MÚSICA SEVDAH**
Gondze Ruza <https://www.youtube.com/watch?v=Jb5jQdRNYJg>
Nada Mamula https://www.youtube.com/watch?v=_3N6sk3bQIE
Sobre lo sevdah <https://sevdalinkas.com/sobre-lo-sevdah/>

CINE

- **LAERTE-SE (2017):** Documental sobre la brasilera Laerte Coutinho, famosa creadora de vinyetes. Al llarg de la seva vida Laerte ha viscut com un home, ha tingut una existència plena amb tres fills i múltiples premis per la seva gran feina, fins que a 60 anys va decidir fer un gir radical i revelar el seu jo verdader: una dona. Tot aquest procés de canvi el va narrar al llarg de les seves vinyetes, cosa que va fer que es convertís en la vinyetista més famosa de tot Brasil. Aquest documental original de Netflix està dirigit per **Lygia Barbosa** (Across the Amazon) i **Eliane Brum** (Gretchen Filme Estrada).
https://www.youtube.com/watch?v=eKHqtm1_xg.

- **ALWAYS JANE** (2021). La sèrie documental segueix a l'adolescent transgènere Jane Noury i la seva família mentre s'apropa la seva graduació i es prepara per independitzar-se. El clima polític i social actual no sembla ser el més fàcil per una adolescent trans, però l'amor incondicional de la seva família posarà les coses molt més fàcils per a la Jane.
<https://www.youtube.com/watch?v=epgl0nIKDyQ>.

WEB

- **www.museari.com**
Museu en línia destinat a la promoció de l'art, l'educació artística, la història i la diversitat sexual.
- **www.queeridico.es**
Blog jurídic queer.
- **www.transdiversa.org**
Transdiversa és una cooperativa d'iniciativa social conformada per professionals psicosocials i trans en la seva majoria. A partir de la nostra experiència personal, professional i activista, apropem les realitats trans a la societat per transformar-la i convertir-la en un lloc més habitable per a tots i totes.
- **www.rtve.es/play/audios/wisteria-lane/**
Wisteria Line és un programa de ràdio. Un lloc pel col·lectiu LGTB que habita en aquesta urbanització radiofònica.
- **www.rainbowrailroad.org/about#work**
ONG que està defenent i ajudant a la comunitat LGTBI a Afganistan: Rainbow Railroad.
- **www.queeridico.es**
Blog jurídic queer.
- **www.lovesongsarajevo.org**
Document web del mateix documental en el qual podem seguir ampliant la nostra visió de Sarajevo, d'en Bozo i la Clara, del svedah i de la diversitat.

VÍDEOS

- **www.youtube.com/watch?v=dAb_xYVNHOM**
Vídeo de la Federació Estatal LGTBI-FELGTB. Amb la veu ben alta fet per la Federació estatal de Lesbianes, Gais, Transsexuals i Bisexuals: un vídeo impactant gravat un dia amb càmera oculta, en el qual la reacció dels ciutadans i ciutadanes denúncia la discriminació i exigeixen que es prenguin mesures contra ella.
- **www.youtube.com/watch?v=Q87ccko0XCo&list=PLmdn_5jjAirmAc_Tyh0oLC0TbmWNj9hDn&index=6**
Vídeo de la Federació Estatal LGTBI-FELGTB. Amb la veu ben alta feta per la Federació. Vídeo sobre l'homofòbia (en italià).

TEXTOS

- **Laerte Coutinho**, coneguda comunament pel seu primer nom, Laerte, és una dibuixant brasilera, creadora d'histories i guionista. El 2009 es va declarar primer com a travesti i més tard com a dona transgènere. https://elpais.com/elpais/2016/01/13/estilo/1452687971_322515.html.
- **Entrevista a Bozo Vreco i Iván Zahinos sobre la gravació del documental. anomenat a l'article «Sarajevo stereo» i a Instagram Maldita.** <https://www.elperiodico.com/es/ocio-y-cultura/20210806/bozo-vreco-cantante-11972402>.
- **Què és la música Sevdah?** <https://impedimentatransit.blogspot.com/2010/07/musica-balcantica-sevdah-y-sevdalinka>.

- **Entrevista a Clara Peya** <https://www.lavanguardia.com/cultura/musica/20210224/6258579/entrevista-clara-peyanuevo-album-pianisa-activista.html>.
- **Salut i prevenció per a persones trans. Quadernet per a agents de salut.**
<https://www.unad.org/wp-content/uploads/2021/05/3.-UNAD-bloque-VII-Salud-PersonasTrans-.pdf>.
- **Guia Creixent sense armaris: Una guia sobre les realitats LGTBIQA**
[http://www.valdepenas.es/VLDSedeWeb/Modulos/VLDPublicaionLibre.nsf/9C74B9F03CDCC135C-12585F200391C9A/\\$FILE/Gu%C3%ADa%20Creciendo%20sin%20armarios.pdf?OpenElement](http://www.valdepenas.es/VLDSedeWeb/Modulos/VLDPublicaionLibre.nsf/9C74B9F03CDCC135C-12585F200391C9A/$FILE/Gu%C3%ADa%20Creciendo%20sin%20armarios.pdf?OpenElement).
- **Transgender Europe: La missió de TGEU és enfortir els drets i el benestar de les persones trans a Europa i a Àsia Central.**
https://tgeu.org.translate.google/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=es&_x_tr_hl=es&_x_tr_pto=sc.
- **Mapa de drets trans a Europa i a Àsia Central.**
<https://tgeu.org/wp-content/uploads/2021/05/tgeu-trans-rights-map-2021-asylum-es.pdf>.
Interactiu <https://transrightsmap.tgeu.org/index>
- **Saps que són les zones lliures de LGBTQI?** <https://www.bbc.com/mundo/noticias-54234202>.
- **Què passa en aquest moment a la comunitat LGTBI a, per exemple, Afganistan?**
<https://www.perfil.com/noticias/internacional/los-talibanes-tienen-un-registro-de-homosexuales-con-orden-de-captura-y-ejecucion.phtml>.
- **Eixos de discriminació: refugiades LGBTQI. Article de Curro Peña a Queerídico.**
<https://queeridico.es/credibilidad-de-los-refugiados-lgtbi/>

LLIBRES

- **Profesorado LGTB, de Ricard Huerta, editorial Tirant lo Blanch, novembre 2021.**

El territori del professorat LGTB ha estat tradicionalment la invisibilitat. Les dissidències sexuals no estan ben vistes per la societat. I és per això que continua sent complicat parlar obertament de l'orientació sexual o de gènere al món educatiu. Hem patit sempre una persecució sistemàtica per part de qui es consideren defensors i defensores dels «bons costums». Se'n ha violentat fins a tal punt que la por ja forma part del nostre engranatge vital. I l'única forma de lluitar contra les pors és enfrontant-se obertament a elles. Per això pensem que la visibilitat és el millor argument per contestar a les persones violentes, fanàtiques i a qui està convençut o convençuda de mantenir la repressió com a codi de control. Llitem pels nostres drets, però també pels de tota la ciutadania. Això, que serviria a qualsevol situació en general, és especialment cridaner quan parlem des del panorama de l'educació. Les persones que participen amb els seus testimonis en aquest llibre ens parlen de vivències, tant en el que fa al seu exercici professional, com en les qüestions personals. Cada relat és molt intens i converteix aquest conjunt en una verdadera panoràmica de les diverses realitats que formen la diversitat LGTB. També s'ha tingut en compte altres possibles escenaris d'interseccionalitat. De manera que tenim diversos exemples de professorat d'edats diferents, de procedències socials i econòmiques diferents, de nombroses especialitats acadèmiques, de varies ideologies, d'indrets geogràfics diversos i diferents adscripcions dissidents amb relats que cobreixen àmpliament el panorama de la riquesa LGTBQ+.

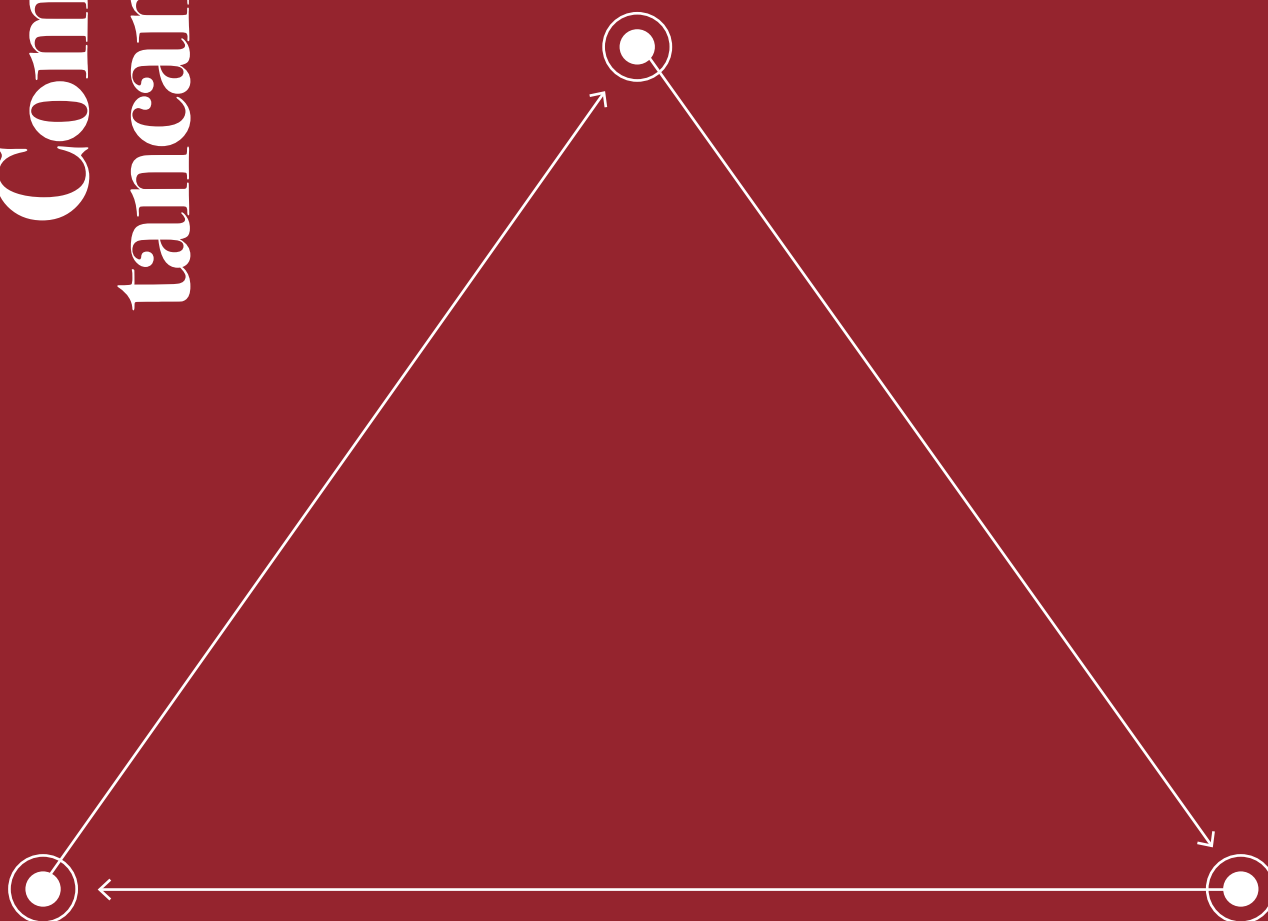
- **Un puente sobre el Drina, d'Ivo Andric (Premi Nobel).** Si el que cerqueu és sentir-vos a Bòsnia.



Comiat i tancament

medicusmundi

El nostre desig ha estat mostrar una cara diferent de Sarajevo fora de la guerra, dels camps de refugiats i refugiades, del genocidi, etc. Tot això a través d'en Bozo que es converteix en un representant lliure i atrevit. Mostrar una ciutat diversa i rica en diverses cultures. Maldita és una cançó d'amor, és la història de cooperació entre Barcelona i Sarajevo, és la Clara i en Bozo.



GRUP

COLECTIVO NORAY

Aquesta guia ens ha permès descobrir una ciutat que encara veiem en blanc i negre, protagonitzada pel conflicte i el dolor. Actualitzar i ampliar sobre Sarajevo, conèixer a en Bozo i gaudir de la seva música ens ha mostrat tots els colors amb els quals avui brilla aquesta ciutat. La Clara i en Bozo ens han donat a aquesta guia l'oportunitat d'aprendre i créixer en diversitat, i aquest és el nostre camí: divers i ric.



**Federació d'Associacions de
medicusmundi a Espanya**

Lanuza, 9, local

28028 Madrid

Tel. 91 319 58 49 / 902 101 065

Fax 91 319 57 38

federacion@medicusmundi.es

www.medicusmundi.es

medicusmundi

Mediterrània

mediterrania@medicusmundi.es

934 184 762

medicusmundi

Sud

sur@medicusmundi.es

958 135 070

medicusmundi

Nord

norte@medicusmundi.es

985 23 22 27

medicusmundi

Álava/Araba

alava@medicusmundi.es

945 28 80 31

medicusmundi

Navarra-Aragón-Madrid

nam@medicusmundi.es

948 131 510

Finançada per



**Generalitat
de Catalunya**



**Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament**



**Ajuntament de
Barcelona**